

שקידייה

קרוב לוודאי שהmillionה שקידייה חידשו של לוין קיפניס היא, והופעתה הראשונה בשירו "לשנה טובה, שקידייה" (תרע"ט).¹ בתוכו זמו קצר התקבלה השקידייה לשלונם של הילדים, כפי שמעידים שריריהם של יהיאל הלפרין ("חמשה-עשר בשבט", תרפ"ז) וישראל דושמן ("השקידייה פורחת ומשמש פז זורתה"), אך ספק אם השתרש מידי בלשון המדוברת. זו ועודי הסיבה שהיודה גור לא מצא לנכון להביאה במילונו (אך לא בא"מילון עברי", תש"יו). גם נ"ח טור-יסיני ראה בה מילה של ילדים וציין בערכה: "כינוי חיבתה לעץ השקד, נהוג בספרות הילדים" (מילון בר- יהודה, 1959). לעומת זאת רשם אברנשווין במילונו הראשוני: "כינוי עממי לעץ השקד", אך שתי המובאות שהביאו הן משيري הילדים (מלון חדש, כרך ה, תש"יב).

הבחנה בין העץ ובין פרי העץ נוגגת בספרות חז"ל ומצויה ביצירות סופרים ומשוררים: אגוזה, בְּטַנָּה, תְּרֵבִית, תְּמִרָה (מן המקורות), אגסה (דבורה בארון, "משפחחה", תרכ"ג), תפוחה (ולמן שניאור, "ביבר-בול", תר"ע) וכמוון "לבלו בנו העצים, הַזְּבֻדְבִּנָה הלביבה" (ח'ן באיליק, "קומי צאיין", תרס"ה).² בשירו של קיפניס אפשר שהחרוז הנוטה – לשנה טובה/ השקדייה – הוא שטמך בחידוש הלשוני הזה, אבל מפני מה העדיף המשורר את השקידייה מן השקייה הקרוביה יותר במשמעותה לפרי, לחרובה ולפֶתְּאַנְהָה שבשירו? – האם נתלה לוין קיפניס באילון גבוה ובאייליק, והדמיון הרב שבין שני האילנות המלביניות – הדובדבן והשקד – סייע?

מכל מקום ריבוי השמות המחדשים בסימות זיה ב"לשונו הירושלמית" ובهم שמות צמחים ופרחים – זכריה, תפמיה, עגבניה – והוא השפייע על לוין קיפניס. בשנת תרע"ו פרסם קיפניס את הסיפור "ז'חאב תפוחה-זהב" ובו קרא לעץ התפוז זהביה ולפרי תפוחיים – "ויהיתה כל זהביה, כאשר רחמניה פועה והומיה ומספרת מעשיה" (ספריה קטנה לילדים, מדרגה ראשונה, כרך שני, ו').³ בספריו "מעשה בתפותה שלחך לשוח" כתוב על התפוחה וילדייה, כאם רחמניה פועה והומיה ומספרת מעשיה" (ספריה קטנה לילדים, מדרגה ראשונה, כרך שני, ו').⁴ ובסיפורו "מעשה בתפותה שלחך לשוח" כתוב על התפוחה העצים ודאי הקלה על משוררים ומספרים לדמות את העץ ופרי לאם וילדיה.

1. ראו אליו הכהן, "לוין קיפניס והזמר העברי", עיונים ביצירת לוין קיפניס, המכלה לחינוך ע"ש לוינסקי, תש"יב. מעניין לצוין שב"ספר השקדים" למלך זגורודסקי (יפו תרע"ה) כתוב: "מכנים משקה שקדונית מחלב ושקדים מתוקים, מロסקים ומסוננים" (עמ' ๕).

2. הערך "ז'בובינה" אינו מצוי במילון חדש. נ. באיליק" של יצחק אבנרי (תל-אביב תרצ"ה), ומכאן שאין היא חידוש של ביאליק.

3. איתמור בר-אבבי קרא זהביה לפרי התפוז. ראו זו אל מגור, "ברפרද נפל תפוח", ידיעות אחרונות, כ"ה בתשרי תש"יב (23 באוקטובר 1981).

לשנה טובה!

מִשְׁקְרִיהוֹ: סָנָן, סָנָן, זְלָדִים,	לְשָׁנָה טָבָה, שָׁקְרִיהוֹ!
אָפָן לְכָם שָׁקְרִים!	לְשָׁנָה טָבָה, שָׁקְרִיהוֹ!
בְּ הַזְּלִדִים: לְשָׁנָה טָבָה, תְּפִרְחָה!...	וְתוּן לְקָאָלִים:
גָּשָׁם טָבָה, שָׁשָׁם טָבָה,	גָּשָׁם טָבָה, הַרְגְּבָה!...
דְּ הַזְּלִדִים: לְשָׁנָה טָבָה, פָּאָנָה!...	שְׁפָעַ טָל, רָוַת קָל!

3. שקידייה. לט"ז בשבט.

מקולת מקולת (קיפניס)
הרט"ב א. עבר.

לְשָׁנָה טָבָה שָׁקְרִיהוֹ – זְהַרְתָּ – לְשָׁנָה טָבָה שָׁקְרִיהוֹ – זְהַרְתָּ –
טוֹלְדָה – לְ – רִים: ש – מְשָׁאָר, ש – פְּגָלָה, ג – שָׁם טָבָה
וְרָה – קָל. טָו, חָו, חָה – בְּ – לְדִים, הָא – לְ – כָּס – ש – ק – רִים.

חמשה-עשרה בשבט

א

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל, יְלִדְתִּי הַגָּאת,
בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל נְטָעָה.

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַחֲמָה זָרָתָת,

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׁקִדְמָה פּוֹרָת –

בָּחַמְשָׁה-צָשָׁר לְחַדְשָׁ שְׁבָט,

בָּחַמְשָׁה-צָשָׁר לְחַדְשָׁ שְׁבָט !

ב

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל יְלִדְתִּי הַגָּאת,

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל נְטָעָה.

בָּאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל רב אוֹר גָּהָם –

הַאֲבִיב, הַאֲבִיב פָּה מִתְחִיל קִיּוֹם –

בָּחַמְשָׁה-צָשָׁר לְחַדְשָׁ שְׁבָט,

בָּחַמְשָׁה-צָשָׁר לְחַדְשָׁ שְׁבָט !

השירים:

- * לשנה טובה – לוין קיפניס, מחרות, פרנקפורט ע"ג מין תרפ"ג
- * שקידייה – אברהם צבי אידלסון, ספר שירים (קובץ חדש), ברלין תרפ"ב. שיימו לב לכתיבת התווים מיומן לשמאלי על דרך העברית.
- * חמישה-עשרה בשבט – יהיאל היילפרין ויואל אנגל, בקרן זוית, תל-אביב תרפ"ז

כל הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם.